

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

Cap. I. De voce, Missa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

verum sacrificium: quem statum aduersarij, & Kemnitius maxime, dedit a opera perperam explicant. Auctores, qui de sacrificio tractant, habes in fine capituli quinti.

CAPVT PRIMVM.

De voce, Missa.

TIGITVR à vocibus incipiamus, de nomine Missa, quatuor dicenda sunt, quæ sit eius antiquitas, quæ etymologia, quæ significationes, & quo sensu accipiat a Catholicis, cum dicunt Missam esse sacrificium.

Antiquissimam, & vltatissimam in Ecclesia Latina esse hanc vocem, dubitari non potest. Exstat enim apud AMBROSIVM lib. 5. epist. 33. Ego, inquit, mansi in munere, Missam facere capi, orare in oblatione Deum, et subueniret. Exstat apud AVGVSTINVM serm. 91. de tempore: In lectione, inquit, qua nobis ad Missas legenda est, audieturi sumus, &c. Exstat idem vocabulum apud Victorem Vicensem, lib. 2. hist. de persecutione VVandalica, apud Cassianum, lib. 3. de canonico diuinarum orationum, & Psalmorum ordine: apud Leonem episc. 81. ad Dioscorum, & 88. ad Episcopos Germaniæ, & Gallienum apud Felicem IV. in epist. 1. apud S. Benedictum in regula cap. 17. Apud Gregorium I. lib. 1. epist. 12. & lib. 4. epist. 10. & alibi passim. Denique in antiquissimis Conciliis, vt in Romano sub Syluestro I. in Carthaginensi II. can. 3. in Carthaginensi IV. can. 84. Ilerdensi can. 4. Valentino can. 1. Agathensi can. 4. Aurelianensi I. can. 28. quæ omnia testimonia ante annos cititer mille, & eo amplius conscripta sunt.

Quod verò attinet ad etymologiam, Lutherani solita impudentia deducunt à voce Hebraica מִסָּחָר, quæ habetur Dan. 11. vbi de Antichristo legimus: Deum autem Mahor, incolet in loco suo. Itaque volunt aduersarij, atque in primis Kemnitius in 2. parte Examinis Concilij Tridentini, in ipso principio disputationis de sacrificio Missæ, Missam esse Deum, seu arcem, & robur Antichristi Romani, id est, Papæ: id quæ probant, quia diuina prouidentia factum videtur, vt Missa in voce congrueret cum Deo illo Antichristi.

SED nos ex hoc ipso loco Danielis, probamus Deum Mahuzim nihil habere commune cum Missa, & esse potius idolum aliquod, si in diuinis literis ludere liceat, Lutheranorum. Nam in eodem cap. legimus, Regem illum, qui colit Deum Mahuzim, esse Regem Aquilonis, & contra eum in prælium venturum Regem Austri, & nominatim Romanos contra eundem illum Regem pugnaturus: nam voces illas Hebraicas מַחֲזִימַי & מַחֲזִימַי testatur S. Hieronymus in commentario, ab Hebræis exponi, Romanos, & Italos. Quod si Australes, & nominatim Romani pugnant cum Rege, qui colit Deum Mahuzim, certè Deus Mahuzim non est Deus Romanorum, neque est Missa, nisi velint iam Missam a Romanis oppugnari, ab Aquilonaribus defendi.

PRÆTEREA Rex ille, qui colit Deum Mahuzim, vt in eodem capite legimus, non colit vltos alios Deos, neque Deos patrum suorum, sed contra vniuersa numina consurgit. Porro Romanos aduersarij asserunt colere Deos innumerabiles, & plurima idola, nimirum omnes Sanctos, & Sanctas, & eorum reliquias atq; imagines. Ipsi autem aduersarij nostri contra imagines, reliquias, & ipsos etiam Sanctos aperte consurgunt, deberent igitur, si consequenter loqui vellent, ingenuè confiteri, suum esse Deum Mahuzim, non autem Papistarum.

AD HÆC, si Deus Mahuzim est Deus ab Antichristo fabricatus, & erectus, & Antichristus natus est post annum Domini DC. vt communiter Lutherani docent, quomodo potest Deus ille Mahuzim esse Missa, quæ longè est antiquior, vt iam ostendimus ex Ambrosio, Augustino, aliisque Patribus vetustioribus?

DENIQUE Deum Mahuzim non palàm, sed clàm Antichristus colet. Sic enim conciliantur verba eiusdem Prophetæ, quæ inter se pugnare videntur, cum dicat ab Antichristo omnes Deos contemnendos, vt solus ipse, vt Apostolus declarat ad Thessalonicenses, habeatur Deus; & tamen in eodem capite mox adiungat: *Deum Mahuzim Generabitur in loco suo.* Nam hæc verba idè non pugnant inter se, quia Antichristus palàm Deos omnes oppugnabit, sed clàm in arce quadam munitissima (id enim significat propriè Mahuzim) Diabolum pro Deo colet, cuius artibus ad illam potentiam deueniet, vt
Deus

Deus credatur, & signa, & prodigia mendacia patrabit. Quare si Deus Mahuzim solum in abditissimo loco, atque occulto colendus est, quis non videt, quam longè à veritate aberrent, qui de Missa Daniele interpretantur, cum Missa in toto orbe terrarum, publicè, in medijs templis, spectantibus populis celebretur?

His ergo nugis omiſſis, veniam ad sententias Catholicorum. Plurimi conantur ostendere nomen MISSA esse Hebraicum, & oblationem voluntariâ significare; habetur enim Deuter. 16. vox מִסָּחָה in ea significatione. Nec solum Catholicis, sed etiam Philippus Melancthon in Apologia Confessionis Augustanæ in disputatione de vocabulo Missæ agnoscit Etymologiam hanc, & significationem, atque eam ad sacrum propositum detorquere conatur.

SED non videtur Apostolis in usu fuisse hoc vocabulum Hebraicum, multo quæ probabilius est eorum sententia, qui docent Missam, vocem esse Latinam, & à Latinis primum usurpatam in celebratione mysterij Eucharistiæ. Nam si vox ista Hebraica in usu Apostolis fuisset, certè retinuisſent eam etiam Græci, & Syri, atque aliæ nationes, ut retinuerunt alias similes voces, ut Amen, Alleluia, Sabaoth, Osanna, Satan, Sabbathum, Pascha. Vocabula enim Hebraica per Græcos ad nos deuenerunt; cum ipsi etiam Apostoli, & primi Ecclesiæ Doctores Græcè scripserint. Porro apud Græcos, nulla est mentio huius vocis Missa, sed pro eo λειτουργία dicunt. Est autem λειτουργία munus seu ministerium publicum; & quamuis à Patribus Græcis vix aliter accipiatur, quam pro ministerio sacrificij Eucharistiæ offerendi; tamen vox ipsa ex se latius patet. Nam & Demosthenes in oratione contra Leptinem, frequentissimè hanc vocem usurpat pro publico munere; & ipse etiam Apostolus Philip. 2. Epaphroditum vocat ἑταίρου λειτουργοῦ necessitatis suæ. A D D E, quod Syri, ut Maronitæ, qui Chaldaica lingua celebrant diuinum sacrificium, nō habent Missæ vocabulum, sed pro eo dicunt מִשְׁחָה, id est, sanctum, seu sacrum. Et tamen si Hebraica vox apud illos conseruanda debuit, apud eos maximè, qui semper ea lingua, licet non nihil corrupta, vsi sunt. A D D E, quod viri docti linguæ Hebraicæ, ut Origenes, Epiphanius, Iustinus, Hieronymus hac voca

numquam vtuntur, quod merito admirandum videri posset, si ea vox esset Hebraica. Adde vltimò, quòd si vox illa esset Hebraica, non Missa, sed Missah dicendum esset: quò modo tamen nemo scribit, aut loquitur.

Qui Latinam vocem esse volunt, non eodem modo omnes exponunt: alij enim Missam dici volunt, quod oblatio, & preces ad Deum mittantur. Ita Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis, parte 8. cap. vlt. Alij minus probabiliter, quod Angelus à Deo mittatur, qui sacrificio assistat, & illud ad Deum deferat, vt Magister in 4. dist. 13. & S. Thomas 3. par. quæst. 83. art. 4.

Alij, & ij vt plurimùm hæretici, dictam esse volunt Missam apud veteres à mittendis, & conferendis in medium muneribus, quasi symbolis quibusdã, vnde fieret sacra Cœna, & epulum daretur pauperibus, vnde etiam volunt idem fuisse Missam, & quam Græci dicunt ἀγάπη. Ita Ioannes Calvinus breuiter li. 4. Instit. cap. 18. §. 18. & Petrus Martyr in cap. 5. prioris ad Corinth. & Iustus, Philippus Melancthon in Apologia Confessionis Augustanæ in disputatione de vocabulis Missæ. Quæ expositio nullum habet ab antiquitate testimonium, & falsa est omninò, quatenus confundit Missam cum ἀγάπη. Erat enim ἀγάπη conuiuium Christianorum ob refrigerium pauperum potissimùm excogitatum, vt ex Tertulliani Apologético, cap. 39. & Augustino lib. 20. contra Faustum, cap. 21. colligi potest, sobrium quidem, & temperatum, sed tamen humanum, & politicum. Per Missam autem Ambrosius, Augustinus, Leo, & ceteri omnes quos circūimus, semper accipiunt actionem sacram, & mysticam, & in qua præcipua pars religionis nostræ consisteret.

Probabilissima est eorum sententia, qui Missam dici volunt à missione, seu dimissione populi, vt idem sit Missa, quod Missio; sicut idem sunt apud veteres collecta, & collectio, & Græcè συ Μογή, & σύ Μεξις, & peccati remissa, & remissio: remissam enim passim vsurpat Cyprianus lib. 3. epist. 8. lib. de bono patientiæ, in epist. ad Iubaianum, & alibi. Hæc sententia est Isidori lib. 6. originum, Rabani lib. 1. cap. 32. de institut. Cleric. & Alcuini lib. de officiis Ecclesiasticis, cap. de celebratione Missæ. Hugo etiam loco notato, & alij recentiores hanc etymologiam admittunt.

Quam-

Quamuis autem à missione Missa dicatur, non tamen eam solam significat, sed tractum est inde vocabulum ad aliā significanda. Sunt igitur quinque MISSAE acceptiones apud scriptores Ecclesiasticos.

PRIMO, accipitur simpliciter pro missione: ita accipitur in Concilio Carthaginensi IV. can. 84. *Episcopus nullum prohibeat usque ad Missam Catechumenorum, neque haereticam, neque Iudaicam, neque Gentilem Ecclesiam ingredi, & ante Verbum Dei.* Quo loco Missa non potest accipi pro sacrificio, seu coena sacra: nam illa non erat Catechumenorum, sed fidelium tantum. Neque potest accipi pro Evangelio, & Lectionibus, quæ recitabantur presentibus Catechumenis: nam Concilium volebat ea ab infidelibus etiam audiri. Quare non potest Missa eo loco accipi, nisi pro missione Catechumenorum. Eodem modo accipitur ea vox in Concilio Ilerdensi can. 4. vbi prohibentur incestuosi permanere in Ecclesia, nisi usque ad Missam Catechumenorum. Sic Augustinus in eodem sensu serm. 237. de tempore (qui absque dubio est Augustinus) *Ecce, inquit, post sermonem fit Missa Catechumenis, manebunt fideles, &c.* Eodem modo accipitur Missa apud Cassianum, lib. 2. de canonico orationum, & psalmodum modo, cap. 7. in titulo cap. 15. vbi Missam orationis, vocat dimissionem emissa oratione. Et lib. 3. cap. 7. vbi vocat Missam congregationis, dimissionem congregationis, & cap. 8. vocat Missam vigiliarum, dimissionem post vigiliis. Quomodo etiam accipitur Missa, quæ iubentur fieri à S. Benedicto in Regula, cap. 7. post singulos nocturnos. Denique hoc modo accipitur in nostra Liturgia, cum dicitur à Diacono: *Ite missa est.* ut enim rectè exponit Alcuinus loco citato, sensus est; iam dimissio est congregationis; abire omnibus licet.

SECUNDO, accipitur Missa pro diuino officio lectionum, precum, & aliorum id genus, quod celebratur in Ecclesia ante dimissionem Catechumenorum. Et sanè illa verba Concilij antiquissimi Valentini, cap. 1. *Hoc esse censuimus observandum, si sacrosancta Evangelia ante munus illationem Missa Catechumenorum in ordine lectionum post legantur.* non possunt intelligi de dimissione Catechumenorum, sed de officio diuino cui ipsi intererant.

TERTIO, accipitur pro illa parte Liturgiæ, quæ est ab Offertorio usque ad finem, quæ propriè dicitur Missa fidelium.

teste Alcuino, loco notato. Ita accipitur Missa ab Ambrosio, lib. 5. epist. 33. *Ego mansi in munere, Missam facere capi, orare in oblatione, &c.*

QUARTO, accipitur pro tota celebratione diuini officij, in quo Eucharistia consecratur, vt comprehendit simul Missam Catechumenorum, & fidelium. Ita accipitur in locis citatis, Leonis, Gregorij, Felicis IV. & Conciliorum Agathensis, & Aurelianensis: & hæc est communissima acceptio apud omnes posteriores auctores.

QUINTO, accipitur pro ipsis collectis, seu precibus, quæ dicuntur in Liturgia: ita accipitur in Concilio Mileuitano, can. 12.

Sed quarta significatio est, in qua accipitur nomen Missæ, cum quærimus; Vtrum Missa sit sacrificium: est enim sensus quæstionis, Vtrum actio illa sacra, in qua conficitur Eucharistia, multis præcedentibus, & sequentibus precibus & cæremoniis, sit sacrificium. Nec intelligimus quæstionem esse, an singuli illi ritus sint de essentia sacrificij, sed solùm, an inter illos ritus sit aliquis, qui propriè sacrificium dici debeat, ad quem reliqui omnes referantur.

Ex quo refellitur impostura Kemnitij. Nam in 2. part. Examinis Tridentini Concilij, pag. 717. proponit explicandum; Quid illud sit in Missa, quod Pontificij propriè intelligunt sacrificium, ac dicit illud clarissimè explicari à Ioanne Eckio, lib. 1. de sacrificio Missæ, cap. 10. & tandem citatis quibusdam verbis Eckij, ita concludit, pag. 719. *Sacrificium igitur Missæ, de quo Pontificij dimicant, in eo consistit, quod sacrificulus certis ornamentis, & instrumentis, super panem, & Vinum Eucharistia variis & ritur gestibus, moribus, & actibus: Ut sapius genuculari, inclinari, strictis manibus, modo distendere, modo reducere brachia, subinde se conuerrere, nunc esse clamosum, nunc magno silentio quadam demurmurare, suspicere in altum, esse pronum, consistere vno in loco, nunc in dextram, nunc in laeuam altaris partem commigrare, &c.*

Sed hæc est mira fraus noui istius Euangelistæ. Nam Ioannes Eckius vir doctissimus, & qui semper de Lutero, & eius sectatoribus triumphauit, dicit quidem in Missa repræsentari Christi passionem variis actibus, gestibus, ornamentis, ritibus, &c. Sed non ait in illa repræsentatione, & illis gestibus consistere essentiam sacrificij, de quo disputamus, vt Kemnitius

tius impudēter mentitur, sed docet, sacrificium propriè consistere in oblatione corporis, & sanguinis Domini, quæ a sacerdote fit Deo. Nam in sine illius capitis decimi a Kemnitio citati, facit quadrimembrem diuisionem. Est enim quædam actio sacrificium, & non representatio sacrificij: quædam representatio, & non sacrificium. Et hæc duplex est: nam alia est simplex representatio, qualis esse solet cum aliquid cernitur pictum, aut ex libro historia recitatur: alia est representatio ad viuum per varias actiones, vt cum prælium, vel triumphus in scena ab actoribus representatur, vbi & personæ, & vestes, & arma, & ipsæ actiones cernuntur, & verba audiuntur. Quædam denique sacrificium, & representatio sacrificij.

Ad PRIMVM membrum pertinet mors Christi vera in cruce: illa enim fuit sacrificium, & non representatio alicuius sacrificij. Ad SECUNDVM membrum pertinet manducatio Eucharistiæ. Qui enim id faciunt simpliciter, commemorant Christi passionem; sed nec sacrificium propriè offerunt, nec etiam sacrificium crucis ad viuum representant. Ad TERTIVM membrum pertinet officium diuinum, quod in Ecclesia agitur in die Parasceues; in illo enim representatur accuratè passio Christi variis gestibus, motibus, verbis, vestibus, instrumentis, &c. sed non est in toto eo officio vlla actio, quæ sit propriè sacrificium. Ad QVARTVM membrum pertinet Missa, in qua & representatur variis gestibus, & actionibus sacrificium crucis, & simul offertur Deo verum & proprium sacrificium corporis Domini.

Hæc est Eckij doctrina, & omnium Catholicorum, ex qua perspicuè constat, sacrificium non consistere propriè in illis variis gestibus, & motibus: nam alioqui in die Parasceues verum sacrificium offerretur, cum in officio eius diei plurimi eiusmodi gestus, & motus fiant, quod tamen Eckius disertis verbis negat.

Adde, quòd Eckius cum probare vult sacrificium Missæ, in toto illo opere omnia sua argumenta dirigit ad probandum in Missa fieri oblationem Deo: non autem ad probandum fieri debere varios gestus, & motus. Non igitur ille per sacrificium intellexit gestus, & motus, vt Kemnitius calumniatur, sed oblationem corporis, & sanguinis Domini. Hæc de primo.